

ja 1916 aikana ilmeni, että jotkut palstatilalliset olivat vuokranneet edelleen osan rakennuksistaan tai koko tilansa. Tämän vuoksi Viipurin kuvernöörinvirasto määräsi 1916 syksyllä, että tällainen menettely oli sallittua vain kuvernöörin erikoisluvalla; tarkoitus oli estää mahdollinen keinottelu.

Samalla joitakin vuokramiehiä muistutettiin vuokraehtojen noudattamisesta, mutta jyrkempiin toimenpiteisiin ei ryhdytty. Yleensäkin näytti siltä, että vaikka vuokramiesten toimia valvottiin valtion toimesta tarkasti, niin tarpeen tullen oltiin valmiita joustamaan jonkin verran. Tähän suuntaan vaikutti myös paikalliset olot hyvin tunteva tuolloinen Salmin nimismies **Tergijeff**.

Asutustarkastaja toimi myös jonkinlaisena valitustienä, jos asutusalueella ilmeni joitakin ongelmia. Useita palstatiloja vaivasi varsinkin keväisin liiallinen kosteus johtuen puutteellisesta ojituksesta. Erityisesti vaadittiin, että luterilaisen seurakunnan omistaman tilan halki virtaama ns. Lukkarinpuro ja sen jatkeena oleva Sortavalan tiehen asti ulottuva valtaoja saataisiin kunnolla avattua.

Pastori **Wiherluoto** ilmoitti lokakuussa 1912 seurakunnan puolesta, että laskuoja oli kaivettu, mutta siitä huolimatta kosteusongelmia oli vielä tuon jälkeenkin. Kesällä 1913 **Nikolai Rapelo** anoi lupaa kaivaa perunakuoppa kruunun lastauspaikan maalle, koska hänen oma palstansa oli siihen liian kostea; asutustarkastaja puolsi Rapelon hakemusta todeten sen aiheelliseksi.

Perunan viljelyyn Tuleman palstatilojen hiekkamaat soveltuivatkin hyvin, joten perunanviljely oli yleistä. Naurista lukuun ottamatta muiden juuresten viljely lienee ollut vähäistä siitä päätellen, että niiden käyttöä pyrittiin tekemään tunnetuksi monin tavoin.

Niinpä opettaja Kalle Kalervo hyväksyttiin Pappilan suoran varrella olleen

Hynnälän palstan vuokramieheksi vuonna 1916 sillä ehdolla, että hän perustaisi ja ylläpitäisi palstallaan mallikasvitaria, jossa viljellään "kyökkikasveja". Palsta siirtyi pian samoin velvoittein Salmin ensimmäisen kunnanlääkäriin **Kaarlo Kalskeen** haltuun, jonka salmilaissyntyinen vaimo suunnitteli myös lääkekäsien viljelyä ja kasvitarhan laajentamista usealle palstalle, mutta hanke ei ilmeisesti täysin toteutunut.

Palstatilallisten karjan määrästä asutustarkastajien kertomuksissa ei ole paljon tietoja. **Sahari Bogdanoffin** (Hopean) "kohtuullinen lantavarallisuus" (hänellä oli yksi hevonen, yksi lehmä ja yksi hieho) oli yhtenä syynä siihen, että hän sai käyttöönsä myös autioksi jääneen naapuripalstansa. Ratkaisuun vaikutti myös se, että hänet tunnettiin osaavaksi viljelijäksi.

Karjattomista palstatilallisista tuli **Matti Jurvonen** aikanaan monille salmilaisille tutuksi tavastaan hoitaa palstansa lannoitus:

"Joga-argen myö hänt näimme savodal käyves, gu häi kottikärrisii puujallan ker pitkin savodan juomua työnsi da mis vai hebosen kagaratukun nägi, ni sih häi seitsas seisautui da pienen sihvelisen da metlasen da ämbärisen ker häi kaiken siivosti kottikärriseh nosti da tuase lähti iellehpäin köpittämäh. Häi oli semmone omategone meijän juaman 'puhtaanapitolaitos'. Jogu toine olis semmostu huijustelluh - vai ei häi. Häi vain köpitteli da ruadoi ruaduodah, rounogu ni kedä muida ei olis ollut nägemässägää."

(Herkko Pesonen: Salmin kuldajyväsii, Nuori Karjala 1/1969)

Hän oli samalla Pesosen mukaan oiva esimerkki karjalaisesta ja salmilaisesta sisusta, kun hän teki ypyöksin invalidina kaikki palstansa vaatimat työt.

Itsenäisyyden ajan alku

Jurvonen kuului niihin

vuokramiehiin, jotka tulivat asutusalueelle aivan itsenäisyyden ajan alussa. Tuolloin vaihtui usean palstatilan vuokramies johtuen vuosien 1917-1920 taloudellisesta ja poliittisesti epävakasta oloista. Uusia palstatilallisia valittaessa kriteerit näyttävät olleen väljemmät kuin aikaisemmin.

Yksi uusista asukkaista oli jo edellä mainittu kunnanlääkäri Kalske. Hänen lisäksi vuoteen 1920 mennessä asutusalueelle muutti muiden mukana poliisikonstaapeli **Samuli Turunen**. Hänen virkaveljensä **Jaakko Smirnoff** oli kuulunut palstatilallisiin asutusalueen alusta alkaen.

Kovin paljon tämä ei vielä alueen asukasrakennetta muuttanut, sillä yli 50 palstatilaa oli edelleen alkuperäisten vuokramiesten käsissä. Pappilan suoran varrelle, tosin Kirkkojokeen kuuluvalla alueella, muutti aikaisemmin Kuronlahdessa asunut talollinen **Ivan Hovatta** - "Hovattu bohattu" - kuten eräs asutusalueella 1920- ja 1930-luvulla asunut muisteli häntä kutsutun.

Oman lisänsä Tuleman asutusalueen asukaskirjoon toivat kesästä 1919 alkaen - tappiolliseksi kääntyneen Aunuksen retken seurauksena - myös Salmiin tulleet aunuksenkarjalaiset pakolaiset, joista osa sijoitettiin asutusalueen taloihin. Salmissa olevien pakolaisten määrä oli suurimmillaan lokakuun alussa 1920 noin 850. Sen jälkeen

se alkoi laskea, mutta osa aunukslaisista asui Salmissa talvisodan puhkeamiseen saakka.

Vuoden 1922 aikana eduskunta hyväksyi useita asutuslakeja, joista valtion maita ja virkataloja koskevat lait heijastuivat myös Tuleman asutusalueelle siten, että sen palstatiloista tuli syksyllä 1923 asuntotiloja asutushallituksen ilmoituksen mukaisesti.

Asuntotila määriteltiin tuolloin siten, että niitä oli perustettava etupäässä työläisten asutopaikoiksi sellaisille paikkakunnille, missä heillä oli riittävästi töitä tarjolla. Lisäksi korostettiin sitä, että asunto-tila tarjoaisi asukkaalleen "mahdollisuuden oman pienoismaatalouden tai kasvitarhatalouden harjoittamiseen". Nämä samat lähtökohdat toteutuivat varsin pitkälle jo Tuleman asutusalueen perustamisen yhteydessä kymmenen vuotta aikaisemmin.

Palstatilojen muuttaminen asuntotiloiksi näyttää mahdollistaneen myös niiden ostamisen omaksi ennen vuokra-ajan päättymistä; tätä mahdollisuutta käyttikin hyväkseen yli 40 Tuleman palstatilallista syyskuussa 1923. Tuleman asutusalueen tilat merkittiin maarekisteriin itsenäisiksi tiloiksi 1.1.1927 voimaan tulleen lain perusteella saman vuoden alkupuolella.

MARTTI HOVATTA

Päälähteet:

Asutushallituksen ja asutustarkastajan arkisto 1875-1943: Salmin Tuleman asutusalue. Kansallisarkisto.

Tuleman tilan hoitajan arkisto. Mikkelin maakunta-arkisto.

Viipurin läänin maanmittauskonttorin varmaanmittari K.L. Bergmanin vuosina

1906-1909 laatima kartta Tuleman Talon n:o 10 kaikista tiluksista Sal-

min pitäjän Tulemajoen kylässä. Mikkelin maakunta-arkisto.

Viipurin läänin henkikirjat/Salmi 1908, 1912 ja 1920.

Hämynen Tapio: Liikkeellä leivän tähden. Raja-Karjalan väestö ja sen toimeentulo 1880-1940. Tampere 1993.

Sourander Ingwald: Salmin pitäjän vaiheita. Porvoo 1937.

Laatokka-Iehti 1910-1912.